

ručením nuceným tím způsobem, že v každém místě sestavena byla dle censu listina osob (*εὐσχημονες*), z nichž losem ustanovováni byli t. zv. praktorové, výběrčí daní, kteří byli státu za předem určený obnos daně osobně i rukojmími zavázáni. Z téhož seznamu vybírání byli dále dozorčí orgánové (strategové, epiterété), rovněž státu podpůrně za nedoplatky ručící; kruh těchto osob byl stále rozšiřován, tak musili v další řadě hraditi schodky starostové obcí, až konečně byl system ručení měst i v Aegyptě zaveden.

Spisovatel podává mnohé cenné příspěvky k studiu finanční politiky a techniky v jednotlivých územích říše římské až do doby Diokletiánské; některé úsudky nezdají se nám však dosti přesvědčivě doloženy. Tak zejména jednu ze svých základních teorií, že konduktorát, t. j. pacht dávek státních, přeměnil se již dosti záhy v době císařské v instituci mající povahu úřední, opírá spisovatel toliko okolností, že někteří conductores vectigalium byli zároveň císařskými úředníky, tak Antonius Rufus uvádí se v nápisech jako conductor v r. 146—157 po Kr. v Dacii, Pannonii a Noricum, a spolu jako praefectus vehiculorum a procurator. Z toho lze však nejvýše dovoditi, že převzítí pacht státních dávek, konduktorát, nebylo státním úředníkům bráněno.

Dr. Josef Vančura.

Унив. извѣстiя, Kijev 1902. Obšírný článek prof. J. A. Pokrovského, Генезисъ преторскаго права. V úvodě rozbírá autor otázku původu práva praetorského v literatuře, dotýká se theorie vládnoucí a odchylné, originální theorie Puntscharta (*Die Entwicklung des grundsätzl. Civilrechts der Römer* 1872) a Schnetzeho (*Privatrecht und Prozess in ihrer Wechselbeziehung* 1883). V hlavě první (str. 17.—78.) promlouvá o roli magistráta v starořímském processe civilním. § 1. jedná o charakteristických zvláštностech starořímského procesu a o pokusu jich objasnění (karakteristické dělení na jus — iudicium), rozbor literatury této otázky jakožto základu zvláštností procesu římského, rozbor theorie dogmatické, konstituční, učení o legisakcích Iheringovo, Bernhöftovo (*Staat und Recht der röm. Königszeit* 1892), Schultzeho (spis shora zmíněný) a Krügerovo (*Geschichte der Capitis Deminutio I.* 1887). § 2. jedná o pignoris capio a manus iniectio, způsobech to mimosoudní exekuce nejen u Římanů nýbrž i u jiných národů. Při rozboru manus injectionis dotýká se otázky addictionis a účastenství vindexa. Ke konci pak pojednává autor o historickém postavení obou těchto forem a roli magistráta. § 3. Legis actio per sacramentum. Dotýká se otázky původního významu sacramenta, totiž sacramenta jako přísahy stran, podává rozbor theorie Dantzovy (*Der sacrale Schutz im röm. Rechtsverkehr* 1859) jakož i pokusy jejího opravení (Krügerův, Schultzeův, Pflügerův), ke konci pak vlastní analysu této legisakce, jakož i vývody ohledně původu a dalšího rozvoje této legisakce. V § 4. pak shrnuje všeobecné vývody o legisakcích v několika zásadách: Dle pojmu legisakcí účastenství magistráta není nevyhnutelné; jestliže se súčasní procesu, zakládá se toto účastenství nikoli na jeho funkci soudní nýbrž na funkci politické, neboť účastenství jeho v legisakcích nedává mu vlády nad právem materiálním. V hlavě druhé (str. 79.—134.) rozbor formální genese práva praetorského. § 5.: Administrativní cognitio a interdicta. Rozvoj interdiktů

z *cognitio magistrátské* (vládnoucí theorie Huscheho: *Die Multa und das Sacramentum* a *Jobbé-Duvala: Études sur l'histoire de la procédure chez les Romains* 1896). § 6. jedná o *stipulationes praetoriae*, *missio in possessionem* a *restitutio in integrum*. § 7. jedná o praetorských prostředcích v době procesu s formulami. Dotknuv se nejprve starých forem vlivu praetorského (*interdicta* a p.), rozbírá autor nové jeho formy: *denegatio* žaloby a *excepce*, a podává zároveň analysu jich povahy právníkové, jakož i rozbor mínění Schultzeova o obecném charakteru procesu s formulami a exkurs o procesuální konsumpci. V § 8. pak shrnuje všeobecné výsledky této hlavy (praetorské prostředky vyvinuly se z administrativní *cognitio*, až do zákona *Aebutiova* mimo veškeré spojení s normálním procesem občanským). Hlava třetí (str. 135.—176.): materiální genesis práva praetorského. V § 9.: *Jurisdictio* a *imperium* dotýká se neustálenosti klassické terminologie, dřívějších názorů o *jurisdikci*, *juris dictio* a *imperium* v klassické *jurisprudenci*. Ke konci pak vyvozuje, že dlužno hledati zárodek práva praetorského v ideji ochrany obecného míru. § 10.: Princip obecného pořádku v historii práva praetorského (vyklíčení práva praetorského, otázka o materialném vzniku *interdiktů*, sledy tohoto principu v pozdějších institucích praetorských, zvláště v historii závazku, postupné rozšiřování tohoto principu a paralelní ztráta jeho počáteční břítkosti. § 11.: Princip obecného pořádku v aedilském právu. Dotknuv se nejprve *jurisdikce aedilské* rozbírá autor otázku rozvoje prostředků aedilských. Probrav mínění *Iheringovo* (*Zweck im Recht*) a *Wlassakovo* (*Zur Gesch. der Neg. gestio*) o principiální protivě mezi *praetura* a *aedilitou*, dokazuje autor chybnost tohoto mínění. Hlava čtvrtá (str. 178.—209.): Právní povaha *juris honorarii*. V § 12. podává nejprve obzor po současné literatuře; rozebírá mínění *Windscheidovo* (*Actio des röm. Civilrechtes* 1856 a kritiku jeho odpůrce *Muthera* 1857), mínění *Brunsovo* (mimořádně v *Symbolae Bethmanno-Hollwegio oblatae* 1868), ke konci pak mínění *Bekkerovo* (*Actiones*) a dokazuje jeho neudržitelnost. § 13.: Právní povaha práva civilního a praetorského. Právní charakteristika *juris civilis*: *actio* je toliko funkcí práva. Pak pojednává o *jus honorarium* (*actio* v případech v ediktu napřed neupravených, vznik a rozvoj ediktu a jeho vliv na soukromoprávní poměry) a na konec závěr: V systému práva praetorského *jus* jeví se býti následkem *actionis*.

Dr. Čk.

Przegląd prawa i administracyi 1902. Prof. Dr. Ign. *Łyskowski*. O pojmu własności zarazem przyczynek do nauki o źródłach prawa. Obširná práce o pojmu vlastnictví s abstraktního stanoviska právního jakož i hospodářského a společenského, a zároveň rozbor pramenů. V II. kapitole dotýká se kriticky práce hrab. *Pinińského* *Begriff und Grenzen des Eigentumsrechtes nach röm. Rechte*, Vídeň 1902, vyšlé nejprve polsky 1900 v »Památníku jubilea 500letého lvovské university«, a dochází rozbohem pramenů římských k přesvědčení, že podle práva římského podstatou pojmu vlastnictví nikterak není neobmezené panství nad věcí fysickou, nýbrž toliko možnost výlučného hospodářského využitkování jejího, podobně jako *Piniński* v zmíněném spise: vlastnictví jest právními předpisy zajištěná právní možnost vý-